

En aquell cel brillen estels desconeguts

Stalker

Raig verd
editorial

*Arraulits sota els escuts, vam avançar contra
l'innombrable exèrcit persa. De cop, la marea de la
ràbia ens va inundar i vam abalançar-nos endavant,
corrent, topant contra els companys, sota les fletxes,
mossegant-nos els llavis de fúria.*

Aristòfanes, Les vespes

SUDAN DEL SUD

U. Ebola

Dos. Yam I

Tres. Distròfia

Quatre. Estigma

Cinc. Cash flow

Sis. Recerca

Set. Addis

Vuit. Yam II

Nou. Exorcisme

Deu. Epíleg

Glossari

Sudan del Sud: el país més jove d'Àfrica, va assolir la independència el 2011 després d'un atroç conflicte armat amb l'actual Sudan. Desafortunadament, només ha pogut oferir una història curta i violenta a causa de la rivalitat entre els pobles nuer i dinka. Té un dels deutes externs més grans i impagables del món.

Ebola-Sudan: és una de les subespècies del virus de l'Ebola. Probablement es tracta d'una malaltia pròpia de ratpenats i altres petits mamífers que les persones poden agafar de manera accidental. Existeix des de temps immemorials i els metges tradicionals el sabien reconèixer. Sovint el tractaven amb escorça o fulles de la cola amarga (*Garcinia kola*).

Jok: És un ésser que dona a qui el posseeix una facultat metafísica, li proporciona clarividència i cert poder en algunes circumstàncies. El jok pot transmetre entre persones per voluntat pròpia o a causa de la mort del seu propietari temporal, fins i tot es pot heretar. No és fàcil viure amb un jok perquè de vegades impulsa al combat contra potestats adverses.

Yam: la contrapart natural del jok. Els yam són presències malèvoles que emanen de certes potestats preexistents al món. Són contraris a la creació, l'odien. Tot i que són fora del temps i de l'espai, poden ser invocats pels que recorren els camins tenebrosos del coneixement arcà. De vegades accedeixen a transferir una part del seu poder a persones del món real però, evidentment, no es tracta d'una cessió gratuïta.

U

Ebola

—La cabana dels avantpassats ja està acabada —va anunciar el cap del poble. Havia volgut parlar amb veu ferma, però els que l’havien escoltat hi havien pogut identificar una lleu tremolor.

L’anyanya, el curandero tradicional, va alçar el bol de fusta i es va empassar el darrer glop de llet. Després es va introduir a la boca una boleta de greix sec de serp, va glopejar i va escopir-se la barreja damunt les mans i els avantbraços. Se la va estendre pels canells, per entre els dits, per dins l’espai que queda entre l’ungla i el dit. Va pregar per enèsima vegada al seu jok, que era tot el que havia heretat del seu mestre. Es va aixecar amb dificultat —era un home gran— i es va refregar les mans empastifades per la pell de la cara, per les narius i els llavis, per les parpelles. D’entre la gent que

s'havia mantingut asseguda en el cercle s'aixecà una dona que li va posar a la mà un manat de branquetes de *makora* de llargada idèntica. Sense dir ni una paraula, amb la mirada una mica extraviada, l'anyanya va deixar enrere la gent que seia immòbil.

De cabana en cabana, va picar amb el bastó d'eben a la porta o al llindar de cadascuna de les construccions del poble. De la primera, en va sortir un home jove que duia un nen als braços. Home i nen van seguir penosament el curandero. De la segona, en va sortir una àvia que s'arrossegava de quatre grapes. De la tercera, un home que empenyia un carretó fet de fustots amb dos nens a dins. De la quarta, algú va expulsar-ne una dona que plorava. De la cinquena, un adolescent que anava fent tentines i carregava el seu avi inconscient i sagnant. De la sisena, en van sorgir unes mans sostenint un nadó que l'anyanya va haver d'agafar a coll. Tantes persones com sortien, tants palets de *makora* deixava a l'entrada de la cabana.

I així fins a reunir vint-i-sis persones.

La filera de xacrosos, agònics i febrils es va dirigir a la cabana dels avantpassats. L'anyanya els va disposar tan còmodament com fou possible.

—Quedeu a l'espera del vostre destí —els va explicar—, sota l'esguard dels avantpassats.

Va voler afegir més coses però fins i tot un home endurit per trenta anys de conviure amb el patiment aliè es va sentir superat pel pes d'allò que havia hagut de dir als homes, les dones i els nens que aïllava de la comunitat.

Va tancar la porta de la cabana dels avantpassats i va pronunciar un encanteri. Després es va retirar deu passes i va bloquejar el caminet d'accés amb un renгле transversal de pedres negres limitat a cada extrem per un petit ídol de fusta negra, que va clavar a terra. Es va quedar quiet, dret, contemplant amb dolor la seva obra.

Més tard, es va ficar en un cubell tronat de zinc i es va rentar amb aigua i sabó. Mentre s'eixugava despullat al sol —no va voler fer servir els draps que li van deixar plegats a terra— es va dirigir al grup:

—Ja sabeu com heu de fer-los arribar aigua i menjar. Us he deixat molta herba per fer el xarop per tallar els vòmits. —I dirigint-se al cap—: Però això no és tot, ja t'ho vaig dir. He d'anar-me'n a la ciutat.

—Tens el burro preparat, el meu fill t'acompanyarà —va respondre el cap—. A la carretera podreu aturar un camió.

La gent del poble es va quedar palplantada al límit de les cabanes fins que el curandero es va perdre de vista entre la vegetació. El cap es va prémer la temple esquerra, que li bategava dolorosament. Va sentir un gemec que sortia de la seva pròpia gola. Per a ell, en un murmurí, es va reafirmar en la conclusió a què havia arribat:

—És la fi del món.

Nou dies abans de la visita de l'anyanya, quan al poble es comptaven tres morts, els vilatans havien fet arribar un avís a l'infermer de Wauwau per mitjà d'un comerciant fulbe que havia fet nit al poble. L'infermer visitava de tant en tant els poblets, carregat amb la nevera portàtil, per proveir-los d'alguns medicaments i vacunar els nens amb allò de què disposés en cada moment. Com que el fulbe li havia parlat de gent que patia febre i hemorràgies, aquella mateixa tarda va agafar la motocicleta i la motxilla. Allà on la carretera desembocava al camí del poble, va amagar el vehicle entremig d'uns matolls d'acàcia com feia sempre i es va posar en marxa per tal d'arribar al llogarret abans de la posta de sol. A mig camí, va trobar uns adolescents que l'estaven

esperant i el van acompanyar la resta de trajecte. Els nois estaven espantats.

Al poble el van allotjar a la cabana ben neta i escombrada que acostumaven a oferir-li i li van portar te amb llet i oblees de pa de sègol. En acabar, el cap el va anar a veure amb dues closques plenes de cervesa de mill. Li va explicar allò essencial: avui mateix ha mort una de les seves dones, a la seva cabana; tres o quatre persones més es troben malament i no saben què fer. Alguns diuen d'abandonar el poblat.

Van xerrar una estona. L'infermer va pensar en la febre groga, n'havia vist casos —ell n'estava vacunat— i es va fer acompanyar a examinar els malalts. S'havia fet fosc i un dels notables del poble va encendre un fanalet de propà. L'infermer es va acomodar el llum frontal de piles amb gest professional.

El que va poder veure no li va agradar gens. Els infectats no estaven esgrogueïts. Tenien vòmits —pot ser en cas de febre groga, va pensar— i diarrees —no són habituals, va recordar, contrariat. Tots es trobaven immersos en un grau variable d'estupor, semblaven comatosos.

—Teniu la febre groga al poble—va dir.

Fora de la cabana on eren, s'hi havia congregat una munió de gent que allargava el coll per copsar alguna cosa. Una veu de dona va dir:

—Però estem vacunats de la febre groga! Fa uns anys, quatre?, van venir aquells del govern i van punxar tothom el mateix dia.

—La vacuna no sempre és efectiva—va argumen-

tar l'infermer, dubitatiu—. De tota manera, tractarem tots els malalts contra la malària.

L'evident incoherència de la proposta va aixecar murmuris, però que potser ells en sabien més?

L'endemà ben d'hora, sense ni donar un cop d'ull a la gent malalta, sense voler saber els resultats dels tractaments, l'infermer va abandonar el poblat.

Quan al poble es comptaven vuit morts, van sol·licitar l'ajut d'un bruixot famós. Era un home alt i ben plantat, segur de si mateix, que sempre exigia bestretes. Un cop va arribar al poble es va passejar nerviosament des de sota el gran arbre capoquer fins als horts, va furetejar pels racons de la casa del cap i per la cuina on feinejaven les seves dues dones; d'allí va tornar altra vegada a la soca del gran capoquer i finalment es va dignar a fer una llambregada a la cabana d'una família plenament afectada per la malaltia.

—Sembla el gos d'un altre poble olorant rastres d'orins —va comentar algú.

En veu prou alta com perquè el sentissin, el bruixot exclamava:

—Està enterrat per aquí! El verí està enterrat per aquí. Trobaré aquest verí!

I per espantar-los, afegia:

—Trobaré el verí que causa la maledicció. Qui el deu haver enterrat?

Però en tot el dia no va descobrir res. Va excavar en dues o tres ocasions, sense resultats. Algunes dones

van començar a tractar-lo d'entabanador, li retreien no haver prestat la més mínima atenció als malalts.

Escarmentat per algunes experiències anteriors, el bruixot va anunciar que no hi podia fer res, que desco-neixia el verí que causava la malaltia i que farien bé de consultar amb un altre de més saberut. Abans que li exigissin els diners avançats, va girar cua bruscamment i va enfilar el camí de tornada a pas viu.

Quan al poble es comptaven onze morts, van anar a buscar l'anyanya. Era un home conegut i respectat a la contrada. Era tingut per un savi, per un misogin i per un vellot imprevisible, de mal caràcter. Sovint es passava tota la temporada seca al bosc, sol, a la cabana de fang i palla que havia estat del seu mestre, parlant amb els esperits dels arbres i ves a saber què més. Molt rarament sortia del seu cau feréstec, però en aquella ocasió va haver de desplaçar-se; en part per la desesperació dels dos ancians que el requerien i en part perquè en tot allò hi va sospitar la presència d'un rastre nefast.

Quan el vell anyanya va arribar al poble, primer de tot va voler descansar una estona a l'ombra del capotquer. Va esmicolar fulla de tabac seca, va carregar la pipa i la va encendre. Va esguardar amb atenció com l'observaven.

—Què carall us passa? Ah! Ja ho endevino: abans de fer-me fer empassar la pols del barranc que teniu per camí, per aquí deuen haver passat la meitat dels

bocamolls, mentiders i entabanadors d'aquest beneït país, oi?

Ningú no va dir res.

—La ignorància... —va sospirar, ataconant el tabac dins la pipa —. Vinga, ensenyeu-me aquests que treuen el fetge per la boca.

L'anyanya va examinar el primer malalt. Sense badar boca va manar que se l'enduguessin i que n'hi portessin un altre. Mentre interrogava la segona malalta i els seus familiars, un vell record se li va anar afigurant. Devia ser... quan la independència dels anglesos, més o menys... no, va ser després. Ell —un noieta aleshores— i el seu mestre havien estat requerits en un poble d'Equatòria Occidental. La malaltia s'havia iniciat en una planta de refinat de sucre i els treballadors l'havien escampat pels pobles del voltant. El mestre evitava tocar els afectats. En deia... en deia...

—Quan comencen a delirar ja no recuperen més el cap —va explicar-li un del poble.

S'havien d'aïllar, te'n recordes? Deia: En deu dies o et mors o marxes a casa pel teu propi peu. En deia...

—Quan sagnen, malament; és el final —va afegir un altre—. Però no tots sagnen.

Febre *gemo!* Això va dir: febre *gemo!*

Per poc que la pipa no li cau de la boca.

L'anyanya va baixar del burret, va donar les regnes al fill del cap i va caminar sol fins a la pista. Després del ritual d'aïllament dels malalts i del viatge de retorn, es

notava feble; li pesaven els anys. Va arribar a la vora de la pista i es va ajeure a terra. Va estar de sort perquè el primer camioner que va passar es va aturar i va permetre a l'anyanya asseure's al seu costat, dins la cabina polsosa. Quatre hores després el conductor es va desviar amablement de la seva ruta i el va deixar davant mateix de l'hospital de Torit. L'anyanya va creuar un jardinet mig devorat per l'herbei sec fins a la recepció.

—El doctor Ring dorm la migdiada —va dir-li una monja—. Ha treballat tot el matí al quiròfan. Esperis que es desperti.

Un cop el doctor DeCiman Ring es va haver despertat, va dirigir-se al seu despatx, a l'edifici de direcció. Molt petit, com una figureta, l'anyanya l'esperava assegut, replegat i recolzat contra la paret al costat de la porta. En veure el metge, es va aixecar. Es van donar la mà. Es coneixien. No estaven d'acord en moltes coses, però havien definit tàcitament unes esferes d'acció que no eren coincidents. Per a un, el raonament científic i per a l'altre, el coneixement de la natura immanent en cada persona, animal, planta o objecte. Cadascú a la seva manera s'ocupava dels seus pacients, eren bons metges.

—Hi ha casos de febre i sagnat en un poble, Ring —va explicar l'anyanya—. Però no és la febre groga; la majoria estan vacunats. Crec que és una malaltia antiga, la febre *gemo*. Algú l'ha despertada.

El doctor Ring va reflexionar uns instants. Després va acompanyar l'anyanya a la cuina i va tornar

al seu despatx. Va parlar per telèfon amb el director sanitari regional, a Juba.

Els militars van tallar tots els camins d'accés al poble. Sanitaris de l'exèrcit —escortats— van proporcionar algunes medicines i van extreure mostres de sang a tres malalts. Les mostres van viatjar fins a Juba, Khartum i l'Institut Pasteur de Bamako. Al cap de vint-i-quatre hores havien identificat el virus; dos dies després un equip multidisciplinari de Metges Sense Fronteres reunit a Bangui, a la República Centreafricana, es va desplaçar fins al poble. Van enderrocar la cabana dels avantpassats i van ruixar les runes amb antisèptics d'acció residual. Van aixecar un hospital de campanya fet de tela blanca.

Les persones cobertes amb plàstic blau cel van separar una nena de la seva mare, morta. La van portar a coll fins a una tenda amb llitets i nens malalts. Durant dies, la criatura va oscil·lar nebulosament entre la vida i la mort. Aquelles persones blaves venien un o dos cops al dia, la netejaven però no sempre l'agafaven. Li havien abaixat una de les baranes del llitet per tal de deixar-li a l'abast un gran got amb sèrum oral. Una nit terrible, enfebrada, seca, semiinconscient, va sentir per primer cop la veu: Beu del got, filla. Beu, filla, agafa el got i beu, filla.

Com l'esforç més gran del món, la nena es va asseure al llit, va agafar el recipient amb les dues mans tremolant i va poder empassar-se dos glops de solució

rehidratant. Va vomitar. Va tornar a beure. Va tornar a vomitar. Però, com a conseqüència de la debilitat dels músculs abdominals, va poder retenir una mica de líquid.

Deu dies després la nena, l'Alice Majok, de quatre anys, va sortir pel seu propi peu de l'hospital de campanya de la mà d'un infermer, entre els aplaudiments dels treballadors i voluntaris.

Dos

Yam I

Dos mesos després que la missió mèdica combinada d'MSF i l'OMS donessin l'epidèmia per conclosa, en plena època de pluges, l'anyanya va tornar al poble. Durant els pitjors dies, quan la malaltia s'estenia per la comarca, s'havia mantingut a distància. Doscents setanta-set morts després, tornava a l'origen de tot plegat. No havia acabat la feina.

Amb l'excusa de recuperar els ídols bessons amb què havia segellat la cabana dels avantpassats, va tornar al poble. Va parlar amb el cap. Va explicar-li perquè s'havien de remoure vius i morts; i el cap l'hi va autoritzar.

—Aniré malaltia enrere —va resumir l'anyanya.

Va començar per les darreres persones que s'havien infectat i pels supervivents —dos. La nena era

massa petita per donar explicacions. La dona que s'havia quedat cega tenia bona memòria: el que havia fet, a qui havia visitat, amb qui havia menjat.

L'anyanya va anar passant d'un cas a un altre, d'una família a una altra, d'una cabana a una altra.

Va picar a una porta de llauna.

—No hi ha ningú —va advertir-li una veïna—. No més queda viva la mestressa. Ha sortit per la porta del pati del darrere.

L'anyanya no va dir res; a l'espera.

—Vull dir que estava vigilant d'amagat i, quan t'ha vist, ha marxat esperitada —va afegir maliciosament la veïna—. Ha agafat un feix de roba; deu haver anat al riu fent veure que ha de fer bugada.

La va trobar efectivament al riu, rentant sola. La dona no es va atrevir a esquitllar-se perquè hi havia testimonis. L'anyanya se li va apropar i es va posar a la gatzoneta al costat seu.

—Podem parlar? —va demanar-li.

La dona va assentir, va fer un manyoc amb les peces de roba molles i les va ficar en un cubell de plàstic.

—Podem parlar mentre caminem —va proposar la dona, aixecant-se.

—Molt bé —va acceptar l'anyanya—. El teu marit va ser el primer a caure malalt, oi?

—Sí —va admetre la dona, visiblement torbada.

—Explica'm com és que...

—Tenia una afició desmesurada a la cacera —el va tallar la dona, volent enllestir, parlant baixet i alentint el pas—. Era una mania: parava desenes de llaços i

paranys al bosc i es passava dies sencers anant d'un a l'altre. S'hi havia fet cabanes i s'hi quedava a dormir. Sortia amb l'escopeta i no tornava fins passats tres o quatre dies. Sovint apareixia amb antílops, porcs de riu, de tot... De carn, a casa, mai no ens en faltava.

—També caçava micos?

—I tant! De grossos i de petits. Una vegada va abatre un goril·la. Era un mascle tan gros que entre vuit no el podien aixecar.

—Va portar micos els dies abans que es declarés la malaltia?

—No —va contestar la dona—. Ho he estat pensant: aquells dies vam menjar ocells, ratpenats i un porc espí.

—Ratpenats?

—Sí. Els enxampava amb la xarxa que tenia per als ocells. Suposo que la devia estendre a la sortida de les coves. Eren grans. Em feia angúnia menjar-me'ls i gairebé no els vaig tastar. Els fèiem a la brasa i quedaven encarcerats, amb les ales esteses, com crucificats.

S'havien aturat del tot.

Ja està, va pensar l'anyanya, és pitjor del que m'imaginava.

Es va fer acompanyar pel cap i un grupet d'ancians, per allò de tenir testimonis. Davant de la volta de pedra, a l'entrada de la cova va mostrar-los els signes repicats amb cisell i les restes de pintura dels símbols de preservació de vida i de privació de pas.

—Ho veieu? Ho veieu, oi? —va amonestar-los l'anyanya—. Com heu permès que la gent ignorés el coneixement i la tradició?

Cap ancià no va gosar defensar-se. Un d'ells assentia amb els ulls tancats. Un altre plorava en silenci.

En el fons, l'anyanya encara dubtava que ho haguessin entès del tot. La gent com aquella el desesperava, el treia de polleguera. Va fer un esforç per tranquil·litzar-se i poder parlar amb claredat:

—Els yam que viuen a la cova no poden sortir. Un bruixot els devia condemnar fa generacions. Odien la llum i la creació. S'arrauleixen als seus caus tenebrosos i es roseguen eternament ells mateixos. Però conserven cert poder, poden posseir cossos i voluntats. Sovint passen de nit pel bosc dins dels ratpenats; ja ho sabeu, això fins i tot surt als contes per a la canalla!

—D'acord, ja ho sabem —va intervenir el cap amb un to conciliador.

—Tu ets directament responsable que la gent no conegui la tradició —va sentenciar l'anyanya, amb duresa—. I m'és igual si has omès el teu deure per ignorant o per descregut.

Amb aquestes paraules insinuava que el cap podia haver estat víctima d'un encanteri negre o de quelcom pitjor. En tot cas, el desacreditava greument. No volia discutir allò en aquell moment; es va embolicar els canells amb cordills fets de fils de colors i va agafar amb les mans els amulets que hi penjaven.

—Hi entraré —va dir.

La volta de pedra pujava dins la foscor i no se'n veia la cúpula. L'anyanya s'hi va endinsar a poc a poc, palpant el sòl amb les plantes dels peus abans de recolzar-hi el pes del cos. La capa més superficial era un fang viscos de femta fresca de ratpenat damunt de sobrestrats de dejeccions petrificades. Aviat es va trobar avançant a les fosques.

Va intuir que les parets laterals s'acostaven. Es va apropar la mà a la cara i va ser incapaç de percebre'n cap contorn. Va caminar cinc o deu minuts dins la tenebra més absoluta fins a arribar a un espai mort.

Una absència pura de vida; nedo dins un úter maligne, va pensar.

En l'espai de temps infinitesimal que mantenim els ulls tancats quan parpellegem el va veure.

Davant seu, a pocs metres. Va retenir la imatge dins del cap: els dorsos de les mans eren blancs però no com els dels blancs; eren d'un blanc lívid, com si pels vasos sanguinis hi circulés amb lentitud quelcom dens; com si fos pasta de mandioca, el fufu, que amassava la mare, va pensar.

—Yam! —va invocar-lo—. Et ratifico en la teva condemna! Deixo els amulets per marcar la teva reclusió!

La veu va ressonar dins seu, o darrere seu o davant seu, no ho sabia:

Faig el que vull perquè tinc el poder de fer el que vull.

—Restaràs reclòs dins d'aquesta cova fins la fi del món, o fins que els déus et perdonin.

Els falsos déus no tenen poder.

En parpellejar el va tornar a localitzar, horitzontal damunt seu; aspat.

—No em desafiïs.

Escolta'm bé, i no t'enganyis: no hi ha altre poder que el poder de què participo.

—Aquí et quedaràs —va finalitzar l'anyanya. Les converses llargues amb aquells éssers no eren prudentes. Va clavar els dos ídols bessons a terra pel peu punxegut, separats per la llargada dels seus braços.

Una riulla plena de menyspreu va ressonar dins i fora del cap de l'anyanya.

*Aquesta nit planaré dins els ratpenats,
pels camps i pels pobles; buscaré els dèbils,
els desesperats, els incrèduls, els cínic,
a tu i els que estimes.*

L'anyanya primer va notar un doll de ràbia que l'omplia a borbollons i el desbordava. Quasi va contestar irreflexivament, va estar a punt d'estirar el pom de la porta de l'odi, quan de cop es va sentir vestit —cuirassat— per una mena d'aura invisible que li

atorgava serenitat i seguretat absolutes.

Va somriure.

—No, no pots —va dir—. No pel meu poder ni pel dels humils amulets. No pots perquè fora del teu cau hi ha la bondat dels arbres, dels matolls, dels animals, del riu, del raigs de sol, de les bones persones vives i de les bones persones mortes; hi ha la vida del pit d'una dona i la del somriure d'un nadó.

Cap veu no va rebatre'l.

—Reafirmo la teva condemna, yam. Demana perdó als déus i potser un dia et... —es va adonar que ja estava tot dit. Va fer mitja volta i va emprendre curosament el camí de retorn.

La tornada se li va fer llarga i feixuga. El yam conjurava tot el seu poder pervers per tal d'ofuscar-lo, per desorientar-lo en la buidor i la tenebra. De vegades dubtava de si realment tocava a terra. A cada pas tenia la mateixa sensació d'abans de precipitar-se en un abisme. Va arribar a una bifurcació de túnels que recordava haver passat a l'entrar; ara era incapaç de fer-se'n la imatge invertida que requeria el trajecte de retorn. Va intuir que el yam el seguia, que el tenia a pocs centímetres darrere seu.

Va pregar desesperadament al seu jok i tot seguit va sentir els sorollets, al límit possible del llindar d'audiència de les persones; els grinyols i espetecs que proferien els ratpenats per orientar-se en la foscor, les coses que es deien per reproduir-se, barallar-se, menjar, defensar les cries. Procedien clarament del túnel de la seva esquerra. Del túnel de la dreta només en fluïa el no-res.

Alguns valents ratpenats el van sobrevolar; el van escortar pel túnel de l'esquerra, intentaven protegir-lo a la seva manera, volaven atabalats al voltant seu...

Aviat es va trobar a la gran cavitat que donava accés al túnel. Al fons, un lleu rastre de llum.

—Què? —va preguntar un dels ancians. El cap no hi era.

—No ho vulguis saber —va contestar l'anyanya desfent-se els cordills dels canells—. Heu sentit històries de fantasmes? Heu vist cap pel·lícula de por?

Ningú no va contestar. No tenien clar si volia burlar-se d'ells.

—En tot cas, el yam d'aquí dins és pitjor que tot el que pugueu veure pagant entrada —va fotre-se'n l'anyanya. Després va repassar la colla d'ancians. Va preguntar—: On ha anat a parar aquell tipus que s'anomena el vostre cap?

—Ha marxat.

—Molt bé; doncs anem-nos-en. Voldré un bon dinar, arròs amb pollastre i cervesa, si pot ser freda i d'ampolla.

Quan van arribar al poble, la gent estava inquieta; havien destituït el cap. L'home s'havia tancat a la seva cabana sense donar explicacions. Les dones discutien a crits: que si se l'ha de fer fora, que si mira que és estrany que la malaltia no l'afectés, tifes!, que si els

nostres marits els tinguessin més ben posats li fotrien una pallissa, que si...

—Us deixo el galliner esvalotat —va dir en to irònic l'anyanya als ancians—. Em sembla que me n'aniré a un altre poble. Sempre m'ha agradat menjar tranquil.

Però encara quedava una cosa més. En el seu fur intern, l'anyanya es retreia no haver intervingut més durant l'epidèmia. Fins ara que ja no quedaven malalts no havia entrat dins la cova. Que potser havia tingut por del contagi? Ell creia que no, però els fets...

—La nena supervivent, té parents propers?

—No —va contestar un ancià—. La criatura viu amb una cosina de la seva mare.

—Però és una dona gran, vídua —va afegir un altre—. Té a càrrec seu altres criatures.

—Cediu-me la nena —els va proposar l'anyanya—. La portaré a Torit, a l'escola de les monges. Li pagaré la instrucció i l'allotjament.

Els ancians, i algunes dones grans que se'ls van afegir, van deliberar amb veu pausada. Es van imposar una actitud serena; estaven davant de tothom. No van trigar a posar-se d'acord:

—Agafa la nena i dona-li una educació.

—Així ho faré.

—I no tornis més per aquí. Mira quin embolic que has provocat! Si et necessitem ja sabràs de nosaltres.

«Desagraïts!», va grunyir en pensament l'anyanya. Però tot seguit va pensar que, de fet, deixava un poble sense cap, amb la meitat dels habitants morts sota un metre de terra i calç viva, i amb un yam a la cova més

propera. Tenien motius per sentir-se dolguts amb ell i amb la resta de món.

—Ja sabeu on visc —va contestar l'anyanya amb ganes d'acabar la conversa—. Si viviu segons la tradició us estalviareu maldecaps.

La nena es va deixar convèncer a mitges. A la carretera, més lluny d'on mai havia anat, quan el camió es va aturar a recollir-los, va entendre que es dirigia a algun indret nou i desconegut. Va plorar, però no gaire.